

oogen nog bekoorlijker maakten. Haar vrome zin en teedere naastenliefde, gevoegd bij haar helder oordeel over de toestanden, maakten haar, zonder dat zij het zich bewust was, vaak tot zijn raadgeefster, en toch wendde zij zich gedurig tot hem, zij het dan ook vaak met vrouwelijke beschroomdheid, die in hem haar meerdere erkende, om leiding en raad. 't Was den beiden vrouwen dan ook, of ze een oudsten zoon en een broeder in den predikant gevonden hadden, die hun man en vader even na kwam in geest en geaardheid, als de jonge heer Starrenborg een slechte verpersoonlijking was van het beeld zijns overleden vaders. Geen wonder dan ook, dat zij zich op hun gemak gevoelden bij hun gastheer. En de oude Bartje...? Wel, de goede oude straalde mede van geluk, en verblijdde zich van harte, dat de dominé het onder de zorg en bij den omgang met de dames zoo goed had; zij genoot er zelf van.

(Wordt vervolgd.)

Een audiëntie van Napoleon in de Meimaand van 1810.

Soos men weet, had Napoleon, in afwachting dat hij in hetzelfde jaar het geheele koninkrijk Holland zou inpalmen, maar vast in het begin van 1810 zijn broeder Lodewijk, onzen toenmaligen koning, gedwongen, hem de departementen Brabant en Zeeland af te staan. In de maand Mei van dat jaar maakte hij zich op, om die gewesten een bezoek te brengen met de Keizerin Maria Louiza, de Oostenrijksche prinses, met wie hij den 11en Maart te voren gehuwd was, na zich van zijn eerste gemalin, Josephine de Beauharnais, te hebben laten scheiden. Pronk- en praalziek als deze parvenu-keizer was, legde hij ook bij deze gelegenheid een groot vertoon aan den dag, en liet hij zich vergezellen van een schitterend gevolg, waartoe, behalve de na te vermelden personen, ook de Groothertog van Wurzburg, oom der keizerin, de koningin van Napels, zuster des keizers, Prins van Schwartzberg, Oostenrijksch gezant, Prins Metternich, eerste minister van Oostenrijk en bijna alle Fransche ministers behoorden.

Wie zich over dat bezoek wel allerminst te verheugen had, was de R.-K. geestelijkheid, aan wie door Napoleon duchtig de les gelezen werd, op een wijze, zoo grof, als hij dit verstond te doen. Zelfs de tegenwoordigheid zijner gemalin kon de onbetamelijke uiting zijner boosheid niet weerhouden, en het weinig vorstelijk optreden van haar gemaal moet op deze keizersdochter een zonderlingen indruk gemaakt hebben, al heeft zij ook zelve zich later jammerlijk aan haar plichten, en als vorstin en als vrouw, vergrepen.

Geen wonder trouwens, dat Napoleon op de R.-K. geestelijkheid verstoord was. Paus Pius VII had hem geëxcommuniceerd, was met geweld uit het Quirinaal naar Frankrijk gevoerd, en de geestelijkheid, die, op een enkele uitzondering na, aan haar geestelijk opperhoofd getrouw bleef, zette Napoleon den voet dwars.

In zulk een stemming verleende Napoleon den 6en Mei 1810 in de gerechtzaal van het hof van Justitie te Breda aan de burgerlijke en de kerkelijke autoriteiten audiëntie, waarvan ik, met andere stukken uit dien tijd, een „Narré historique” in handschrift bezit, en het kwam mij eigenaardig voor, deze gebeurtenis van voor honderd jaar in herinnering te brengen, waartoe ik de vertaling van dat relaas hier aanbied.

De Keizer trad, de hand gevende aan de Keizerin en gevolgd door H. H. M. M. den Koning en de Koningin

van Westfalen ¹⁾ en van Zijne Keizerlijke en Koninklijke hoogheid Prins Eugenius, ²⁾ onderkoning van Napels, die de Koningin van Westfalen opleidde, de gerechtzaal binnen, waar de volgende grootwaardigheidsbekleeders aanwezig waren: De Prins van Neuchatel en Wagram, ³⁾ de maarschalken en hertogen van Istrië, ⁴⁾ Rovige ⁵⁾ en Friaul, ⁶⁾ de hertog van Bassano, ⁷⁾ de Ministers van Binnenlandsche Zaken, de Graaf van Bondy, kamerheer van dienst, de Markies d'Argenson, Prefect van het departement des deux Nèthes, een dame du palais, een hofdame en eenige andere heeren van het keizerlijke hof. Het departementale hof van Justitie, de rechtbank, de schepenen, de R.-K. geestelijkheid (niet in pontificaal), de predikanten der Protestantsche kerken (op last van den Gouverneur wel in ambtgewaad) en de consistoriën dezer kerken waren in een kring geschaard; buiten de zaal bevonden zich eenige andere collegiën en verscheidene personen.

Dadelijk nadat de Keizerin gezeten was, ging de Keizer den kring rond, sprak verschillende personen aan en vroeg, nadat hij de toespraak van den Vicaris, welke deze in de hand hield, had aangehoord zonder haar te beantwoorden: „Waar zijn de predikanten der Protestanten?” Daarop werd de heer Ten Oever, predikant der Waalsche Gemeente, gekleed in toga, aan het hoofd van de predikanten en consistoriën der Protestantsche kerken aan den Keizer voorgesteld door den Prins van Neuchatel en richtte tot Z. M. de volgende toespraak:

„Sire! de predikanten en consistoriën der Protestantsche kerken hebben de eer uwe Keizerlijke en Koninklijke Majesteit hun eerbiedige hulde te betuigen. Volgens hun onveranderlijke grondbeginselen aanbidden de Protestanten, die door den loop der gebeurtenissen nieuwe onderdanen geworden zijn van uw onmetelijk rijk, in alles wat geschiedt, de hand eener wijze, heilige en goede Voorzienigheid en brengen zij in toepassing het voorschrift van Jezus Christus, om den Keizer te geven wat des Keizers en Gode wat Gods is, en ik reken het tot mijn plicht uwe K. en K. Majesteit te verzekeren, dat wij het bevel, om den Souverein te gehoorzamen, opvolgen. Wij weten, Sire! dat sedert de herroeping van het edict van Nantes de Protestanten in Frankrijk nimmer zoo vele voorrechten genoten hebben als onder het bestuur van uwe K. en K. Majesteit. De overtuiging daarvan strekt ons ten waarborg, dat wij deelen zullen in de bescherming van den grooten Souverein, onder wien God ons gesteld heeft, en dat hij ons de voorrechten, die wij tot hiertoe genoten, zal laten behouden, en wij veroorloven ons daarom, onze belangen bij uwe K. en K. Majesteit aan te bevelen. Nu gij aan het vasteland den vrede geschonken en dezen bevestigd hebt door uw doorduchtig huwelijk, zij het u gegeven, Sire! de vredestichter van geheel Europa te worden, opdat wij onder uw bestuur de gewenschte vruchten daarvan mogen genieten.”

Z. Maj., die deze rede tot het einde toe aandachtig had aangehoord, antwoordde: „Zeker, gij hebt gelijk, over het algemeen bescherm ik alle eerediensten. In Frankrijk genieten de Protestanten dezelfde voorrechten als de Katholieken, en dit moet ook in dit departement het geval zijn. Zijn uw kerken te groot of te talrijk, dan moeten zij verdeeld worden, want ik verlang een volkomen gelijkheid van alle eerediensten. Gij behoort als broeders te leven.” Daarop vroeg de Keizer aan den heer Ten Oever: „Mijnheer, waarom zijt gij aldus in costume?” „Dat is, Sire! op hoog bevel,” antwoordde de predikant. „Zeer goed,” zeide de Keizer, „dat is een gewoonte van het land,” en zich daarop tot de R.-K. geestelijkheid wendende, vroeg

¹⁾ Jérôme, broeder van Napoleon, gehuwd met een Wurtemburgsche prinses. Van zijn eerste gade Elise Patterson, uit Baltimore, had hij zich op verlangen van Napoleon doen scheiden.

²⁾ Stiefzoon van Napoleon, gehuwd met de oudste dochter van den Koning van Beieren.

³⁾ Maarschalk Berthier.

⁴⁾ Bessières.

⁵⁾ Savary, bekend door zijn aandeel aan den moord op den hertog van Englien, 22 Maart 1804, sedert een groot gunsteling van Napoleon.

⁶⁾ Duroc.

⁷⁾ Maret, publicist onder de revolutie, lid der Nat. Conventie, Staatssecretaris onder Napoleon, wiens blind werktuig hij was.

hij: „En waarom hebt gijlieden dan niet de soutane aan? Gij zegt priesters te zijn, maar wat zijt gij: prinsen, notarissen, boeren? Hoe nu, ik kom in een departement, waar de meerderheid der inwoners Katholieken zijn, die vroeger onderdrukt werden, die na de revolutie meer vrijheid hebben verkregen, die door mijn broeder, den koning, zijn bevoorrecht, en nu kom ik, om u gelijkstelling met alle anderen te geven, en gij begint met mij te onthouden wat gij mij schuldig zijt, en durft op zulk een wijze voor mij verschijnen! Gij beklaagt u over de verdrukking, die gij onder het vorige Gouvernement van dit land hebt geleden, maar door uw gedrag toont gij dat wel verdiend te hebben. Nu komt een Katholiek vorst over u regeeren, en het eerste, wat ik heb moeten doen, was twee van uw weerspannige pastoors in 's-Hertogenbosch en zelfs uw Apostolischen Vicaris gevangen te nemen, en ik zal hen straffen; daarentegen is het eerste woord, dat ik van een predikant hoor: geef den Keizer, wat des Keizers is. Die leer behoort gij te onderwijzen. Gij dwazen (imbéciles) neemt een voorbeeld aan dien heer. (op den heer Ten Oever wijzende.) Kent gij het Evangelie wel, kunt gij een tekst uitleggen, kunt gij lezen? Gij hebt de Protestanten belasterd, door hen voor te stellen als menschen, die een leer verkondigen, strijdig met het recht van den souverein; ik heb altijd bevonden, dat de Protestanten getrouwe onderdanen zijn, ik heb geen betere onderdanen dan hen, ik heb er 6000 in Parijs en millioenen in mijn keizerrijk, ik bedien mij van hen in mijn paleis te Parijs, en zij hebben daar den vrijen toegang — en hier zou een handvol Brabanders tegen mijn voornemens willen te keer gaan! Dwazen (imbéciles) die gij zijt! Had ik niet in de leer van Bossuet, in de geloofsbeginzelen der Gallikaansche kerk, leerstellingen gevonden, die met de mijne overeenstemmen, ware het Concordaat niet aangenomen, ik zou Protestant geworden zijn, en 30 millioen Franschen zouden den volgende dag mijn voorbeeld gevolgd hebben. Maar gij, onwetenden, welken godsdienst onderwijst gij? Kent gij de beginselen van het Evangelie wel? Wat het is den Keizer te geven, wat des Keizers is? Heeft Jezus Christus niet gezegd: Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld? En dan zouden de Paus en gijlieden zich met de zaken mijner regeering willen bemoeien! Gij onwetenden, gij wilt niet voor uw vorst bidden, wilt gij ongehoorzaam zijn? (Ik heb de bewijzen er van in mijn zak.) Wanneer gij in dergelijke begrippen blijft volharden, zult gij ongelukkig in deze en verdoemd in de andere wereld zijn!”

Zich daarop tot den Apostolischen Vicaris wendende, zeide Z. M.: „Wie heeft u aangesteld, de Paus? Hij heeft er het recht niet toe; ik stel de bisschoppen aan.” En zich richtende tot alle R.-K. geestelijken: „Gij wilt niet voor uw souverein bidden, omdat een priester te Rome mij in den ban gedaan heeft? — Wie heeft aan een Paus het recht gegeven een vorst in den ban te doen? Waarom hebben Luther en Calvijn zich van de kerk afgescheiden? De schandelijke aflaathandel bracht hen in opstand. De Duitsche vorsten wilden zich niet aan uw fanatisch juk onderwerpen. De Engelschen hebben wel gelijk gehad, met zich van u af te scheiden; de pausen hebben door hun hierarchie Europa in vuur en vlam gezet. Gijlieden zoudt wel opnieuw schavotten en brandstapels willen oprichten. Maar ik zal er tegen waken! Zijt gij den godsdienst van Gregorius VII toegedaan? Ik niet, wie was Gregorius VII? Gij weet het niet. Zijt gij den godsdienst van Bonifacius, van Benedictus XIV, van Clemens XII of van een anderen Paus toegedaan? Ik niet. Mijn godsdienst is die van Jezus Christus, die gezegd heeft: „Geef den Keizer, wat des Keizers is,” en overeenkomstig datzelfde Evangelie geef ik Gode, wat Gods is. Ik ontving mijn sceppter van God, ik draag het wereldlijke zwaard en, (op zijn degen slaande) ik zal het weten te gebruiken. God richt de tronen op; ik heb niet mijzelf, maar God heeft mij op mijn troon geplaatst, en gij, aardwormen, zoudt u daartegen willen verzetten! Ik moet van mijn gedrag rekenschap geven alleen aan God en aan Jezus Christus en niet aan een Paus. Meent gij, dat ik er de

man naar ben, om de pantoffels van een Paus te kussen? Hing het van u af, ge zoudt mijn neus afsnijden, mijn haar afscheren, mij in een klooster werpen, als Lodewijk den Vrome, of mij naar Afrika verbannen. Dwazen, onwetenden, gij wilt mij uit het Evangelie bewijzen, dat Jezus Christus den Paus tot Zijn stedehouder heeft aangesteld, als opvolger van Petrus, en dat hij het recht heeft de vorsten in den ban te doen. Weet gij niet, dat alle macht van God is? Wilt gij aanspraak op mijn bescherming maken, volgt dan de leer van het Evangelie op, zooals de Apostelen die gepredikt hebben, en zoo niet, ik laat u uit mijn rijk jagen, en zal u als de Joden verspreiden! Gij behoort tot het bisdom Mechelen, gaat bij uw bisschop ter biecht, teekent het Concordaat, hij zal u mijn bedoelingen te kennen geven. Ook zal ik een bisschop te 's-Hertogenbosch aanstellen.”

„Is hier een Seminarie?” vroeg de Keizer verder. En op het bevestigend antwoord zeide Z. M. aan den Prefect *des deux Nèthes*: „Mijnheer, gij draagt zorg, dat daar de eed op het Concordaat worde afgelegd. Bezoek het Seminarie, zie toe, dat daar de zuivere leer van het Evangelie onderwezen worde, opdat daaruit verlichter mannen komen dan de onnoozelen van Leuven, waar men niets dan een bijzondere leer onderwijst. En, mijnheer de Prefect, gij zult de zaken der kerken op behoorlijke, voor allen gelijke wijze zóó regelen, dat ik er niet meer van hoore.”

Napoleon reisde dien dag door naar 's-Hertogenbosch. Aan een brief, uit een plaats in de nabijheid daarvan verzonden, ontleen ik nog het volgende:

„Napoleon, die Zondagavond te 's-Bosch kwam en Dinsdagmorgen vertrok, is der R. C. geestelijkheid tot verschrikking geweest. Gij weet misschien, voor 14 dagen is de Vicaris van deze diocese, die te Schijndel resideerde, door gendarmes gehaald en naar Parijs gebracht, wyl hij geweigerd had het te Deum te laten zingen ter eere van het huwelijk van Napoleon, en dus hadden de andere geestelijken, die eerst van hem (den Vicaris) order moesten ontvangen, het ook niet gedaan, schoon de koning van Holland het geboden had. Toen nu de geestelijkheid verscheen, vroeg Napoleon hen waarom zij niet gebeden hadden, en hun flauwe excusen hoorende, zeide hij: „Ik heb uwe gebeden niet noodig, de Voorzienigheid waakt over mij, maar ik verlang dat gij bidt, om u gehoorzaamheid aan uw vorst te leeren. Uw Vicaris zal nooit terugkeeren, maar ik zal u een bisschop zenden, die niet zal afhangen van een Paus, maar van een concilie, dat ik bijeenroepen zal!”

„Ook komt er een Capittel van 12 Heeren, en de Groote Kerk komt aan de Roomschen, wat billijk is, daar ze 10.000 in getale zijn en de Protestanten maar 3000.

„De Protestantsche geestelijkheid is wel ontvangen.

„Te Nijmegen had de stad f 30.000 onkosten gemaakt, en een commissie naar 's-Bosch gezonden om te vragen, wanneer de Keizer komen zou, maar zij is zelfs met geen audiëntie verwaardigd. Waarom? Wyl voor eenige dagen een Fransch officier, welke drie dronken matrozen, die met elkander vochten op straat, scheiden wilde, door hen oogenblikkelijk vermoord is.

„Te Antwerpen heeft de Keizer nog heftiger tegen de geestelijkheid uitgevaren, wyl ze daar verspreid hadden, dat hij dood was, en dat hij, die nu Keizer was, een ander man was, enz.”

Welk een voorrecht, te leven in een tijd van vrede en vrijheid als den onzen, en hoeveel hebben wij voor boven onze voorouders van 100 jaren geleden, die zich krommen moesten onder het juk van een tiran als Napoleon.

J. W. CH.